

OKKULTISMI JA TAIDE

Sille, joka sisäisten taistelujen kautta on päässyt niin pitkälle, että hän tosiaankin voi seisoa ajan aallokossa vakavasti joutumatta tasapainostaan, tuottaa suurinta surua se seikka, että hänen täytyy tunnustaa saavuttaneensa päämaalinsa ypyyksinään. Siinä onkin jokaisen kasvavan sielun tragiikka, ettei hän voi edes niille, joita hän enin rakastaa, kertoa siitä varmuudesta ja kauneudesta, jonka hän on saavuttanut sisäisen taistelun kautta. Me olemme kuin joukko vuorille kiipeilijöitä, joista kukin on saavuttanut vissin korkeuden, mutta joka ei matkansa varrella voi kertoa näkemyksistään täysin tajuttavasti, muuta kuin sille osalle joukkoa, joka on hänestä jonkun määrätyn matkan päässä, joko edellä tai jäljessä. Meissä elää kuitenkin alituinen halu löytää joku keino, jonka avulla voisimme jakaa sitä, minkä olemme oppineet, kaikille muillekin ja erittäinkin ne, joille henkisten asioiden tutkiminen on elämän kallein tehtävä, tuntevat tämän halun voimakkaana. Salatiedettä voidaan esittää kolmella eri tavalla: filosofian ja taiteen sekä tieteellisen tutkimuksen kautta. Kirjoissa "The Growth of the Soul" ynnä muissa samankaltaisissa on tyhjentävästi esitetty filosofiset todistukset okkultisten oppien puolesta ja monet salatieteilijät soveltavat okkultismin periaatetta fyysillisiin tieteisiin, mutta vain harvat ovat yrittäneet tutkia ja kartoittaa n.s. näkymättömiä, monisokkeloisia maailmoja. Nykyään ei kukaan ole tutkinut okkultismin suhdetta taiteeseen, sen suhdetta maalaustaiteeseen, musiikkiin ja runouteen on meidän päivinäme tuskin lainkaan koetettu selvittää. Filosofian tehtävä on havainnollistaa sen totuuden järkipärisyyden, jonka se on luullut keksivänsä, samoin tiedemiehen täytyy eittämättömillä tosiasioilla todistaa mielipiteensä, mutta myös taiteilijan tulee, saavutettuaan todellisen varmuuden joko tieteellisten tosiasian tai filosofisten perustelujen kautta, esittää tämän sisällisen varmuuden kauneus. Kauneuden täytyy olla kohottavana voimana siinä, sillä tosi taiteilija janoo yhtä paljon kauneutta kuin totuuttakin, eikä hän voi hyväksyä mitään, mikä ei ole sopusoinnussa hänen kauneusaistinsa kanssa. Kypsynyt taiteilija etsii sopusoinnusta filosofiaa samoin kuin viivojen sopusuhtaisuuttakin, hän ei löydä tyydytystä järjettömästä uskonnosta tai epäpuhtaasta filosofiasta. Samoin on myös hyvin vähän luultavaa, että taiteilija, joka on kohonut aistillisten ilojen yläpuolelle, tyytyisi materialismin alhaiseen maailmankatsomukseen. Tavalla tai toisella hän tuntee syvimmällä sielussaan itsensä vakuutetuksi siitä, ettei hänen intohimoinen kauneuden kaipuunsa ole vain harhaa, hän uskoo vastoin järjen johtopäätöksiä, että totuus on kauneutta, että maailmankaikkeuden arvoituksen oikea ratkaisu on oleva sopusuhtaisempi kuin mitä hän on uskaltanut uneksia-

kaan. Ja tällaisen ratkaisun tarjoo hänelle salatiede menneisyyden ihannalla kuvauksellaan, tulevaisuuden rajattomissa lupauksissaan. Ensiksi taiteilijaa miellyttää tämän filosofian kauneus, sitten sen sopusointuinen esiintymistapa, sillä salatiedettä ei voi järjen avulla käsittää, ennen kuin ajatus on muovailut sen ymmärrettäväksi. Mutta niin pian kuin hän kerran on tukeutunut syvälle tähän tarumaailmaan, tulee hänen mielikuvituksensa kyllästetyksi kauneudella ja koettaa alati ja yhä uudelleen keksiä keinoja, miten voida jakaa kaikille muillekin rikkaudestaan. Jokaisen okkultistitaiteilijan tulee vähät siitä mitä taidelajia hän harjoittaa, luoda kuva henkisen elämän koko tragiikasta ja hurmiosta, mikäli hän kehityksessään kohoo korkeammalle, huomaa hän, miten hänen surunsa kasvaa ja käy yhä syvemmäksi, samalla kun hänen onnentunteensa yhä lisääntyy. Tätä sielun tragiikkaa hän pitää elämänsä kalleimpana asiana, sillä hän ei enää itse ole syyppää surumielisyyteensä, vaan joku toinen, ehkäpä koko ihmiskunta. Mutta ennenkuin hän voi kuvata tätä henkisten kokemusten riemua, on tietenkin luonnollista, että hänen on ensin käytävä ne läpi omassa kokemuksessaan. Hänen täytyy elää voimakasta henkistä elämää ja oppia poistamaan ajatuselämästään kaiken alhaisen ja epähienon, siksi kunnes hän on ymmärtänyt, että ylhäisistä maailmoista tullut kuiskaus merkitsee enemmän kuin aistinten suurin nautinto.

Jokaiselle, joka syventyy tutkimaan henkimaailman totuuksia, koittaa tuskan alainen aika, jolloin sielu lamaantuu uusien käsitteiden äärettömästä laajuudesta, ja taitelija huomaa luomiskykynsä aivan herpaantuneeksi, ikään kuin häntä olisi kohdannut kova isku. Ympäristö pitää hänen mietiskelyään jonkinlaisena vaarallisena unijuomana, sillä se näkee, miten hänen alempi minänsä vähitellen muuttuu ja miten sen vihdoin on luovuttava valtikasta ja pukeuduttava palvelijan vaatteisiin.

Tilanahtaus ei salli meidän laajemmin syventyä tähän puoleen aihettamme, mutta on kuitenkin tärkeätä oppia jossakin määrin tuntemaan okkultismin vaikutusta taiteilijan elämään, sillä hänen ilmaisutapansa muuttuu sen kautta ja hänestä itsestään tuntuu koko häntä ympäröivä maailma muuttuneelta. Runoilija ei tunne enää kulkiessaan maailmassa ja tarkastellessaan ihmiselämää inhimillisen mielettömyyden ja kärsimysten laskeutuvan lyijyn raskaana taakkana hänen rinnalleen. Eikä hänestä enää maailmanpauhu kuulosta vain korvia vihlovalta sorääneltä, sillä hän erottaa suhteuden näennäisessä epäsoinnussa puhtaan johtosävelen, ja siellä missä hän aikaisemmin kaiken paheen ja alennuksen keskellä, johon hän ei voinut olla kiinnittämättä huomiotaan, tuskin jaksoi säilyttää unelmansa täydellisyydestä, on hän nyt kaiken kurjuuden keskellä vakuutettu siitä, että se kauneus, jonka ihmiset kerran saavuttavat, kohoo hänen korkeimpia unelmiaan korkeammalle. Kun maalari tarkastaa maiseman kukkuloita, laaksoja ja metsiä, ei hän

enää yksinomaan nauti sen viivoista ja väreistä, varjoista ja valokohdistta, vaan samalla kun hän syventyy työhönsä, hän tuntee olevansa yhtä sen kanssa, jota hän tahtoo kuvata, ja hän tuntee petäjissä, korkeissa kukkuloissa ja kuohuvissa vesiputouksissa, kaikessa ja kaiken yllä mahtavan hengen läsnäolon. Samoin muotokuvamaalari tekee työtä uudella innolla. Sillä hän näkee nyt ihmisruumiin hengen jaloimman ilmene-mismuodon sille ainoalle, jonka sisin olemus on jumaluus. ”Ja se on hänelle pyhä kuin vaate”. Jokainen taiteilija näkee taiteessaan keinon ilmaista hienoimmat mielialansa sille, joka tahtoo jakaa ne hänen kanssaan.

Jokainen taidelaji välittää tunnelmansa omalla tavallaan. Musiikki on vapain, puhtaimmin henkinen, kuvanveisto enin muotoihin sidottu. Jos säveltäjä ja maalari yhtä aikaa katselevat auringonlaskua vuoristos-sa, vaikuttaa pilvi arkkitehtuurin valtavuus yhtä suurenmoisesti ja kat-sellessaan auringonlaskun kauneutta herää heissä kummallinen kaiho-mielisyys ajatellessaan niitä miljoonia, jotka näkevät saman auringon-laskun. Musiikki voi helpommin sävelillään kuin maalari väreillään ku-vata sitä mielialaa, jonka auringonlasku taiteilijan sielussa herättää, mutta se ei voi kuvata kuulijoilleen itse auringonlaskun loistoa. Maalari taas voi synnyttää siinä, joka katselee hänen tauluaan, mielikuvan au- ringonlaskusta, mutta hän ei voi herättää katselijassa samaa tunnelmaa, joka hänet itsensä valtasi. Runoilija on näiden molempien keskivälillä. Sanoihin puettu kuvaus jostakin sielun ulkopuolelta tulevasta näkemyk- sestä ei vaikuta niin kuin saman aiheinen taulu, mutta paremmin kuin modernien säveltäjien useat kokeet maalata sävelillä.

Runous on taas toiselta puolen omaa musiikin rajatonta voimaa il- maista syvimpiä sieluntiloja, kun se taas on luotettavampi keino siihen kuin maalaustaide. Siten vain musiikki voi lieventää syvintä tuskaa. Jokainen taidelaji on siis rajoitettu, ja taiteilijan, joka tahtoo mahdolli- simman paljon vaikuttaa taiteensa avulla, täytyy asettaa itselleen sellai- nen päämaali, joka on hänen taidelajinsa saavutettavissa. Maisema- maalarin, joka uneksii sielullisesta kauneudesta enemmän kuin mikä näyttää tyydyttävän ihmisiä, on koetettava ohjata meitä siinä maailmas- sa, jossa me niin salaperäisellä tavalla olemme olemassa, ikään kuin olisimme jostakin kaukaisesta maasta olevia pyhiinvaeltajia, jotka ovat eksyneet lumotussa metsässä. Hän tekee tutut vuoret ja metsät aivan uusiksi ja ihmeellisiksi, hän avaa kuten ennen lapsina ollessamme sil- mämme näkemään tähtivyön vakavaa juhlallisuutta ja aurinkoisen illan vakavaa iloa, tai sitten kuvaa, kuten jotkut aikamme maalarit, maan ja veden, ilman ja pilvet sellaisella tavalla, että taulua tarkkaavasti katsel- lessamme olemme tuntevinamme näkyväisten esineiden takana ylhäi- sen ja äärettömän voiman, jonka kanssa me jollakin vissillä tun- nesyvyydellä olemme yhtä. Itse asiassa täytyy valveta maalaris-

ta tulla panteisti, ja juuri hänen tulee opettaa meitä käsittämään yön ja päivän komean näytelmän kaikkine salaperäisyyksineen. Katsellesamme taulua, joka kuvaa taivasta ja maata, tulisi meidän aina tuntea uutta iloa sen johdosta, että elämme ja yhä syvemmin rakastaa kaikkea kaunista maailmassa.

Kreikkalaisen kuvanveistotaiteen sanotaan esittävän ruumiillisen kauneuden ihannetta, jota kreikkalaiset eivät todellisuudessa milloinkaan saavuttaneet. Siinäpä onkin taiteen korkein päämäärä, ja se on kuvaamataiteella erikoisoikeutena, nimittäin näyttää meille olosuhteet kauniimpina kuin mitä ne todellisuudessa ovat. Tähän pyrkivät n.s. prafaelistit erittäinkin Rosetti ja Burne-Jones, mutta viime aikoina, sikäli kuin ihanteiden tarve on vähentynyt, taiteilijat ovat tehneet taiteensa päämääräksi osata erinomaisella taituruudella kuvata elämää juuri sellaisena kuin se sillä hetkellä on, päämäärä, joka tuntuu yhtä tarkoituksettomalta kuin viehätyskättömältäkin. Maalarilla täytyy olla selvänäkijäsielu, sillä kaikki ihanteellinen taide on tulos yrityksestä kuvitella miellesämme jotakin parempaa kuin se, mitä näemme päivittäin ympärillämme, ja se sisältää ennustuksen siitä, mistä kerran on tuleva totuus. Jos me täysin ymmärtäisimme, että me luomalla vain mielikuvituksesamme kuvan jostakin paremmasta ja itseämme korkeammasta, voimme omin voimin sielullisesti kasvaa, niin pitäisimme mielikuvitusta jumalallisena lahjana ja me katselisimme mielikuvituksellisen taiteilijan teoksia. Hän ei tyydy vain ennustamaan kultaisen aikakauden tuloa vaan hän osoittaa meille ihanteen, jota emme olisi ilman häntä vuosisatoihin löytäneet. Sellainen taiteilija tulee aina kurottautumaan pitemmälle kuin mihin hänen voimansa kannattavat. Hän elää väärinkäsitetynä ja uneksien yksinäistä elämää, ja etsii läpi koko elämänsä täydellisyiden maailmaa, kunnes hän huomaa, että kauneus on niin mittaamattoman syvä, ettei mielikuvitus milloinkaan löydä sen pohjaa. Hän näkee hiljaisina hetkinään sisäisen näkönsä avulla niin kauniita muotoja ja kuvia, suuria tekoja ja ihania maisemia, kuin hänen ajatuksensa vain jaksavat luoda ja hän koettaa teoksissaan kuvata näkyjään muotojen, värien ja kuvien avulla. Hänen piirtämänsä muotokuvat ja aineellistuttamansa mielikuvituksen maailma sisältävät siten niin paljon korkeata ja aavistamatonta kauneutta, että ne jotka katselevat hänen taulujaan, tuntevat samanlaista häpeätä oman itsensä vuoksi kuin mekin pysähtyessämme Kreikan jumalien ja jumalattarien marmoripatsaiden eteen, ja heidän sielussaan syntyy kuolematon ihanne, jonka kaltaisiksi he uneksivat kerran itse tulevansa. Taiteilijat, joilla on tämänlaisia ihanteita pysyvät aina vieraina maailmalle ja kiireiselle päiväelämälle, mutta he voivat pitää itseään rodun tietäjinä, eikä heidän ja heidän ympäristönsä välinen kuilu johdu heistä itsestään.

Musiikilla on oma tunnusmerkkinsä, se näet vaatii yhteistyötä luovan ja esittävän taiteilijan välillä. Samoin kuin runoilija ja maalari, on soittotaiteilijakin noita, mutta runoilija ja maalari eivät kykene kahlehtimaan kuulijakuntaa yksilölliseen tenhopiiriinsä niin kuin esittävä soittoaiteilija. Hän joutuu erikoiseen persoonalliseen suhteeseen kuulijakuntaansa nähden, suhteeseen, jota voi verrata hypnotisoijan ja hypnotiseerattavan väliseen. Laulaja ja viulutaiteilija voivat täydellisemmin kuin kukaan muu siirtää oman sielun tilansa toiseen, ja jos tahdomme syventyä miettimään, mitä tästä on seurauksena, ymmärrämme pian, miksi on niin erinomaisen tärkeätä, että esittävä taiteilija elää harmonista ja puhdasta elämää. Samoin kuin sairas mesmeristi tartuttaa potilaaseensa oman sairautensa, samoin soittotaiteilijakin, jonka sielu on sairas, lähettää itsestään sairaaloisia tunnevärahtelyjä, joita vain voimakkaimmat sielut jaksavat vastustaa. Kuuntelijan, joka todella tahtoo nauttia musiikista, täytyy aina pysyä passiivisena, hänen täytyy peilin tavoin heijastaa taiteilijan jokaisen mielialan, muuten hänen omat ajatuksensa himmentävät vaikutelmaa, aivan kuin hypnotiseerattavan potilaan omat ajatukset estävät häntä nukkumasta. Musiikin tenhovoima on paljon suurempi kuin maalaustaiteen, koska meidän, taulua ymmärtääksemme, täytyy itsetietoisesti suunnata tarkkavaisuutemme siihen, kun taas musiikki, joka on olemassa lähemmin ajassa kuin paikassa, kahlehtii meitä välittömästi hetki hetkeltä. Jokaisen esittävän taiteilijan tulisi senvuoksi pyrkiä kaikkein kokeimpiin sielun tiloihin ja kohottaa kuulijansa samanlaiseen mielialaan vastaavan musiikin avulla. Niin kuin henki pukeutuu aineeseen, tulee taiteilijan mielialankin tunkeutua musiikkiin kadottamatta kuitenkaan mitään voimakkuudestaan ja jälleen aineesta kohoavan hengen lailla, tunkeutua viulun tai laulun kautta kuulijoiden sieluun ja yhä syvemmälle ikään kuin monien ovien läpi painuen, herättäen sielun sisimmässä oman perussäveltään vastaavan kaiun. Mutta useilla eivät sielun ovet aukene ja sävelsielu saa pysähtyä puolitiehen. Silloin soittajan tunnelma heikkenee matkalla kuulijan sieluun, kun taas siinä tapauksessa, että taiteilijan soittokone täysin osaa ilmaista mieliajoja ja kuulijan sielu vaikenee, laulu, laulaja ja kuulija ovat yhtä. Yllä olevassa on koetettu antaa muutamia hahmoiteltuja piirteitä siitä, miten maalarin, kuvanveistäjän tai soittotaiteilijan, joka todella on saanut kokea henkisen kauneuden viehätystä ja on täysin tietoinen siitä, mikä on rumaa ja epähienoa, ehdottomasti täytyy harjoittaa taidettaan keinona elämän jalostamiseksi ja hienostamiseksi. Tiedän, että on mieletöntä ruveta selittämään jostakin taiteilijasta, että hänen olisi tehtävä niin ja niin tai niin, sillä se jonka taide todenteolla on jonkin arvoista, ei itse ole enää mikään tavallinen ihminen. Eräissä tapauksissa hän on ainutlaatuinen ja hänen täytyy keksiä itse ilmaisutapansa sille, mitä yksin hän tuntee. Olen tässä tahtonut vain osoittaa eräitä niistä monis-

ta keinoista, joiden avulla maalaus-, kuvanveisto- ja soittotaiteilijasta voi tulla henkisiä tekijöitä. Tarkastamatta on vielä miten runoilusta voi tulla sellainen.

Runoilija voi kahdella tavalla jakaa muille omia henkisiä elämyksiään. Hän voi yksinkertaisessa runossa ilmaista kaikkia niitä suruja ja iloja, uhrauksia ja pettymyksiä, joita hän saa kokea sielussaan matkalla ylöspäin.

Täten hän antaa ihmiskunnalle verrattomia kuvia sielun eri kehitystiloista. Horjumattomassa uskossaan totuuden kauneudesta hän pitää oman aikansa ihmisiä kanssamatkustajinaan, jotka ovat haaksirikkoutuneet harhojen äärettömällä valtamerellä, ja joille veneen keulassa seisoen laulaa viimeisen laulunsa. Täten hän tuottaa suurta iloa meille, jotka hänen runoilussaan löydämme ymmärtämystä omaa sisäistä elämäämme kohtaan. Koko maailmankaikkeus on hänelle runoa, ei vain äärettömyytensä ja salaperäisyytensä, vaan myöskin sen takia, että hän yhtä paljon aurinkokunnan symetrisessä kauneudessa kuin meren rannalta löytämässään näkinkengässäkin näkee täydellisen esikuvan runoiluun.

Mutta suurempi kuin tämänlaatuinen runoilu, joka johtuu runoilijan individualisesta elämästä, on draama. Täydellinen näytelmäkirjailija on ehkä suurin kaikista taiteilijoista, ehkäpä suurin myös suurista ihmisistä. Todellisen dramaturgin sieluun sisältyy tuhansia ja jälleen tuhansia sieluja, ja jonkun erikoisen sympaattisen muuntelukyvyn kautta hän muuttuu siksi, mitä hän näkee, ja koko maailman kärsimys on sen vuoksi hänen kärsimystään. Pitäkööt arki-ihmiset häntä epäitsekäänä uneksijana, tuo arki-ihminen on hänelle yksi niistä myriaadeista ihmisolennoista, jotka hän tuntee yhtä hyvin kuin maalari värinsä. Mutta vaikka hänen olemukseensa sisältyy sellainen joukko muita olentoja, hän itse kuitenkin on aina voimakkain. Hänen ei välttämättä tarvitse läpikäydä kauppiaan, kerjäläisen, hekumoitsijan kokemuksia, sillä hänen syvällinen mielikuvituksensa sisältää enemmän kuin mitä yksi ainoa elämä voi opettaa ja hän voi filosofin lailla, joka kuitenkin karttaa hetkellisesti sokaisevia kiihtyneitä mielentiloja, nähdä niiden takana taistelevan ihmissielun. Näytelmäkirjailija osaa opettaa meitä toteuttamaan sielussamme sen, minkä muuten vain älyllisesti ymmärtäisimme. Me lueimme, mutta emme todellistuta lukemaamme. Kuulemme puhuttavan karmasta ja siitä, miten tahto voi siihen vaikuttaa ja muovata sitä, mutta meidän ajatuselämämme se ei kykene valtaamaan. Näytelmäkirjailija sisävastoin voi, luomalla sankariolentoja, jotka karman verkkoon joutuneina voittavat sen, osoittaa meille selvästi kohtalon, karman olemassaolon ihmiselämässä, paljon paremmin kuin kirjoitettu tai puhuttu sana. Hän voi myös paremmin kuin kukaan muu taiteilija selvittää sitä sielun mysteriota, joka täyttää elämämme ja hän saattaa meidät elä-

mään miesten ja naisten ihannekuvien kanssa, niin että voimme jälleen tuntea jumalien elävän keskellämme. Mitäpä probleemia hän mieluummin käsittelee kuin tuota molempien vastakohtien, hengen ja aineen ikuista ristiriitaa? Mutta tässä on jälleen esittävän taiteilijan myönteinen vaikutus välttämätön ja tällaisen draaman vaikutus riippuu melkein yksinomaan sen henkisestä tasosta, jonka tehtävänä on ruumiillistuttaa draamakirjailijan ajatus. Jokaisen taideteoksen jälkeen, jonka taiteilija on musiikin, runouden, kuvanveiston tai maalauksen alalla luonut, tulee hänen sielullisesti voimistua. Sillä jokaisen taideluomuksen tulee syntyä kaipuusta johonkin kauniimpaan ja henkisesti korkeampaan kuin mitä maailma tuntee. Tämä ei koske ainoastaan luovia taiteilijoita, sillä he ovat niin sanoaksemme jälleenluovia. Maalarin, runoilijan, soittotaiteilijan, täytyy kohota taideluomansa avulla: musiikki, värit ja runous ovat heille avaimia, ne ovat ne ovet, joiden kautta he vihdoin löytävät jumaluuden omassa itsessään. Taide on taiteilijoille mitä joogakasvatus muille ihmisille ja viimeistettyään työnsä tositaiteilija ei voi tehdä mitään sellaista, joka ei olisi hyvää: hän ei ole voinut olla koettamatta ruumiillistuttaa parhainta itseään ja jo tämä pyrkimys on kohottanut hänet maisten pyyteiden yläpuolelle. Taiteilijan pitäisi aina luulla olevansa tuotantonsa huipulla, ilmaista niin sanoaksemme syvimmän tunteensa ja jos hän siinä onnistuu, voi hän olla varma siitä, että yhä avarammat näköalat pian aukenevat.

Vihdoin on meidän otettava huomioon, että kaikessa luovassa työssä sähkökokeista ensimmäiseen kaaosta järjestävään henkäykseen saakka, löytyy kaksi vastakkaista voimaa: positiivinen ja negatiivinen.

Olemme jo tarkastaneet miten taiteen aikaansaama vaikutus on suhteessa taiteilijan positiiviteettiin ja kuulijakunnan negatiivisyyteen. Otimme tästä esimerkiksi viulutaitelijan ja laulajan, koska he esittävät jonkun toisen henkilön mielikuvia ja kokemuksia, mutta tarkastakaamme asiaa syvemmin huomaamme, että suurinkin luova taiteilija on vuorostaan esittävä. Homeros nimitti muusaa – laulunjumalatarta – opettajakseen. Milton piti itseään jumal’ innoitettuna, ja entisajan runoilijoita pidettiin jumalien lähettäminä lähetteinä.

Ehkei suoranaisen innoituksen aika vielä nytkään ole kokonaan ohitse, ehkäpä taivaalliset soittotaiteilijat tahtovat hurmata meitä ja elleemme kuulekaan heidän soittoaan, onko silti sanottu, etteivät he ole enää kuultavissamme? Ehkäpä he vaikenivat senvuoksi, etteivät löydä sellaisia soittokoneita, ihmisiä, joita he tarvitsevat.